

Yeni Medyada Çocuk Haberciliği: “Milliyet Çocuk”, “Hürriyet Çocuk” ve “Cicicee Çocuk Deyince” Sayfalarının İncelenmesi

Çilem Tuğba AKDAĞ

yardımcı doçent doktor, erciyes üniversitesi, iletişim fakültesi
takdag@erciyes.edu.tr

Abstract

Children Journalism in New Media: An Analysis on the Web-Pages of “Milliyet Çocuk”, “Hürriyet Çocuk” and “Cicicee Çocuk Deyince”

The lack of representation or unfavorable representation of children among other disadvantaged groups in mainstream media has revealed a quest for child-friendly media outside traditional media. Given the results of the research, apart from the internet pages of the newspapers Hürriyet and Milliyet entitled “Child”, no other national / widespread press organization was found with such a category. In this respect, these two mentioned pages (“Hürriyetaile.com/cocuk”, “Milliyet.com.tr/PembeNar/aile/cocuk”) found their places in our corpus. As for other sites focusing on children, we found that, with the exception of the sites of official institutions, there are eight sites of information about children. Among these sites, “Cicicee Çocuk Deyince” was chosen as an example of comparison with traditional media. The research was limited by the period from January 2016 to June 2016, within the limits of the research.

keywords: new media, child friendly media, children’s websites, children’s journalism

Résumé

Journalisme pour les enfants dans le nouveau média: Analyse des pages de "Milliyet Çocuk", "Hürriyet Çocuk" et "Cicicee Çocuk Deyince"

L'absence de la représentation ou la représentation défavorable des enfants parmi les autres groupes défavorisés dans les médias traditionnels a révélé une quête de médias adaptés aux enfants en dehors des médias traditionnels. Étant donné les résultats de la recherche, à part les pages d'internet des journaux Hürriyet et Milliyet intitulées « Enfant », aucune autre organisation de presse nationale n'a été trouvée avec une telle catégorie. À cet égard, ces deux pages mentionnées ("Hürriyetaile.com/cocuk", "Milliyet.com.tr/ PembeNar /aile/cocuk") ont trouvé leurs places dans notre corpus. Quant aux autres sites centrés sur les enfants, nous avons trouvé, qu'à l'exception des sites des institutions officielles, huit sites d'informations sur les enfants. Parmi ces sites, «Cicicee Çocuk Deyince» a été choisi à titre d'exemple de comparaison avec les médias traditionnels. La recherche a été limitée par la période de janvier 2016 jusqu'au juin 2016 conformément aux limites de la recherche.

mots-clés: nouveau média, média pour les enfants, sites pour les enfants, journalisme pour les enfants

Öz

Çalışma kapsamında "Yeni medya çocukların düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri ve haber alabilecekleri alternatif bir mecra olabilir mi?" sorusu üzerinde durulmuştur. Yapılan araştırma sonucunda yeni medyada ana-akım medya kuruluşlarından Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin internet sayfaları dışında "çocuk" başlığı taşıyan haber kategorisi bulunan başka bir ulusal/yaygın basın kuruluşuna rastlanmamıştır. Bu bakımdan "Hürriyetaile.com/cocuk", "Milliyet.com.tr/ PembeNar /aile/cocuk" sayfaları inceleme birimleri olarak seçilmiştir. Ayrıca, ana akım medyaya alternatif olabilecek siteler araştırıldığında, resmi kurumların çocuk siteleri haricinde çocuklara yönelik ciddi haber üreten, sekiz adet çocuk haber sitesi olduğu görülmüştür. Bu siteler içinden "Cicicee Çocuk Deyince" isimli çocuk haber sitesi ana-akım medyayla karşılaştırmak üzere seçilmiştir. Araştırma zaman sınırlılığı bakımından, 2016 yılı Ocak ve Haziran ayları arası ile sınırlı tutulmuştur.

anahtar kelimeler: yeni medya, çocuk dostu medya, çocuk siteleri, çocuk haberciliği

Giriş

Türkiye’de çocuk haklarıyla ilgili yasal düzenlemelerin başında “Çocuk Hakları Sözleşmesi” gelmektedir. Çocukların yaşama, gelişme, katılım ve korunma haklarını en kapsamlı olarak tanımlayan uluslararası sözleşme olan Çocuk Hakları Sözleşmesi 1990 yılında imzalanmış, 1994 yılında TBMM’de onaylanmış ve 1995 yılında yasalaştırılarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu yasa ile çocukların sosyal, ekonomik, kültürel, medeni ve siyasal tüm haklarına ilişkin olarak sorumluluk almayı ve gerekli uygulamaların yapılmasını güvence altına almıştır (Ankara Barosu ve Gündem Çocuk Derneği, 2008, s.12). Daha sonra, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması üzerine, bakanlık bünyesinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlük, çocuk hakları eşgüdümü, izlenmesi ve çocuk haklarına ilişkin rapor verilmesi, çocuklara yönelik kimi hizmetlerin sağlanması ve denetlenmesi gibi görevleri yerine getirmekle sorumlu tutulmuştur. Böylece bakanlığın, BM Çocuk Hakları Komitesi’ne rapor verme yükümlülüğünü üstlenerek, konuya odaklı bir çocuk hakları izleme birimi gibi çalışmasına karar verilmiştir (<http://unicef.org.tr>). Çocuğun kitle iletişim araçlarını kullanarak ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinme hakkını düzenleyen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 17. maddesi bunun bir hak olmanın ötesinde, çocuğun temel özgürlüklerine ulaşmasını ve bunları kullanmasının da bir aracı olduğunu belirtmektedir.¹ Çocuğun temel özgürlükleri arasında sözleşmenin 12. , 13. , 14. ve 17. maddeleri medyadaki çocuk haklarına ilişkindir. Sözleşmenin 12. maddesine göre çocukların görüşlerinin alınması ve dinlenmesi gerekmektedir. Yine sözleşmenin 13.maddesine göre her çocuğun düşüncesini açıklama hakkı; 14. maddesine göre her çocuğun din ve vicdan özgürlüğü; 17. maddesine göre her çocuğun bilgi edinme ve haberleşme hakkı bulunmaktadır (Onat ve Akço, 2007, s. 84).

Çocukların bilgi edinme ve haberleşme hakkının korunması ise çocuk merkezli bir medya yani “çocuk dostu” medya kavramıyla birlikte düşünülmüştür. UNICEF Çocuk Hakları Komitesi çeşitli ülkelerde çocuk yönelimli bir medya oluşturmaya yönelik deneyimler gerçekleştirdiğini saptamıştır. Örneğin, kimi günlük gazetelerde özel çocuk sayfaları bulunmakta, radyo ve televizyon programları da çocuklar ve gençler için özel programlar yayınlamaktadır (UNICEF, 1998, s. 213). Türkiye’de de “çocuk dostu medya” kavramı, UNICEF, T.C. Sağlık Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Parlamento Muhabirleri Derneği ve basın mensuplarının katılımıyla, 4-6 Aralık 2003 yılında Kızamık Aşı Kampanyası medya planlaması toplantısında dile getirilmiştir. Toplantıda, çocuk haklarını gözetilen bir dilin ve çocukların medyaya katılımının sağlanması amacıyla “çocuk dostu medya iletişim ağı” kurulması kararlaştırılmıştır (Hosta, 2007, s.

1 Türkiye, T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak, 29. ve 30. maddeyle birlikte 17. maddeyi de yorumlama hakkını saklı tutarak çekince koymuştur (Unicef Türkiye Milli Komitesi, Erişim 9 Aralık 2016, <http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/5db1679769f48db888ea765a01dfc8ca9ff67b70.pdf>, 21) .

279). Bu amaçla 2005 ve 2006 yıllarında, Bianet² ortaklığıyla medya eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlere, yerel ve ulusal ölçekteki medya mensupları, iletişim bilimciler, hukukçular, akademisyenler katılmıştır (Hosta, 2007, s. 279-280). Yine bu gelişmelere paralel olarak, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2012-2016 dönemini kapsamak üzere, Türkiye’de ilk defa Çocuk Hakları Strateji Belgesi’ni hazırlamıştır. Strateji belgesinde BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin de ana başlıkları olan “çocuğa saygı kültürü”, “çocuk katılımı”, “kişisel hak ve özgürlükler”, “çocuk haklarının öğretilmesi; bilim, sanat ve spor eğitimi”, “çocuğun sağlığı ve sosyal güvenliği”, “aileye ve çocuğa yönelik özel koruma hizmetleri”, “çocuk adaleti sistemi”, “etkili bir denetim, izleme ve değerlendirme sistemi” gibi konu başlıklarıyla birlikte “çocuk dostu bir medya” başlığı da yer almıştır (<http://unicef.org.tr>).

Ayrıca, yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2013-2017 hedeflerine ilişkin, Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda çocuk merkezli bir medya için yapılması gerekenler ortaya konulmuştur. Söz konusu Eylem Planı’nın 8.1.2. no’lu maddesi gereğince medyanın, internet gibi kitle iletişim araçlarının çocuklar üzerindeki etkilerine dair bilimsel çalışmalar yapılacağı ve bilimsel veriler ışığında çocukların korunması için gerekli tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, yine Eylem Planı’nın 8.3.1. maddesine göre, çocuklara güvenli çevrimiçi oyun, eğlenme, bilgi edinme ve yaratıcılığı geliştirme alanı sağlama amacıyla resmi çocuk portalı oluşturulması ve ülke çapında tanıtılması da belirtilmiştir (Aile ve Politikalar Bakanlığı, 2013). Bu çerçevede gerek ulusal gerekse uluslararası arenada çocuk haklarıyla ilgili yapılan düzenlemeler içinde çocukların medyaya katılımı temel ilkeler arasında yer almıştır.

Çocukların başta eğitim, sağlık, oyun, ifade özgürlüğü kişilik hak ve onurunun korunması gibi çocuk haklarının her bir unsuru üzerinde medyanın önemli bir rolü olduğunu ortaya koyan belgelerin başında ise Oslo Challenge (Oslo Çağrısı, 1999) gelmektedir. Oslo Çağrısı, hükümetlere, çocuklarla etkileşimde olan kişi ve kurumlara, öğretmenlere, ailelere, araştırmacılara, medya sektöründe çeşitli kademelerde çalışan kişilere “çocuk hakları ve medya” konusunda neler yapmaları gerektiği hakkında fikir vermektedir. Çağrıda, çocuk haberciliği açısından dikkat çeken nokta ise, medya profesyonellerinin etik kodlar dâhilinde, çocukları dramatize etmeden, onları çeşitli klişeler altında habere yansıtmadan, çocukları küçük düşüren haber dilinden uzak durarak hareket etmeleri gerektiğidir.³ Yine Yasemin İnceoğlu ve Nurdan Akıner de gazetecilik etiği ve haber söylemi açısından çocukların haklarını düzenleyici belgelerden bahsederken Oslo Çağrısı’na değinmiştir. Çalışmada Oslo Çağrısı’nın dünya genelinde kitle iletişim araçlarının çocukların yaşamlarında pozitif bir etki sağlamanın yeni yollarını araştırmak üzere yapıldığından bahsedilmektedir (İnceoğlu ve Akıner, 2011, s. 111-141)

2 Bianet, Bia (Bağımsız İletişim Ağı)na bağlı hak haberciliği yapan bir haber sitesidir.

3 Oslo Çağrısı’na ilişkin bilgiler için bkz. <https://www.unicef.org/magic/briefing/oslo.html>.

Çocukların medyada kendi seslerini duyurabilmeleri, birey olarak tanınabilmeleri çocuk dostu bir iletişim ortamının kurulmasıyla mümkün görülmüştür. Medyanın meslek etiğiyle hareket ederek çocukların haklarını koruması tek başına yeterli görülmemektedir. Çocuklara yönelik yapılan haberlerde yetişkinlerin görüşlerine başvurulduğu ve hatta daha fazlası kadar çocuklara yer verilmesi çocuk dostu bir medya ortamının başlıca esasları arasında bulunmaktadır. Çocukları içine dâhil eden bir iletişim ortamı “çoğulculuk”, “insan hak ve özgürlükleri”, “hukukun üstünlüğüyle birlikte demokrasinin de temel prensipleri arasında görülmüştür. Dolayısıyla, çocukları yetişkinlere bağımlı edilgin bireyler olarak gören geleneksel bakışın yerine çocukları aktif eyleyen bireyler olarak gören bir haber anlayışına doğru yönelim söz konusudur. Çocuğun katılım hakkının gerçekleşmesi bu bakımdan yetişkinlerin onlara güven duyması ve bağımsız bireyler olarak varlıklarının tanınmasına bağlı olacağı düşünülmektedir. Çocuk, ailede, okulda, siyasette yaşamın her alanında var olduğu gibi medya alanında da var olmalıdır. Medyanın üzerine düşen ödev, sadece çocukların yararını gözeten, onları şiddet, cinsellik gibi ruh sağlıklarını tehlikeye düşürebilecek ya da çocuklara yönelik toplumdaki olumsuz ön yargıları besleyici nitelikte haber ve içerik sunmamak değil, çocukların medyaya katılımını da sağlamaktır.

Bununla birlikte, demokratik yönetim biçimlerinde çocuklar da yurttaş olarak kabul edildiği için çocukların katılımı ve söz hakkı olduğu kabul edilmektedir. Özellikle, bir ülkenin geleceğini belirleyecek olan çocukların eğitimi, sosyalleşmesi, birey olarak gelişmesi açısından medya çok büyük sorumluluk altındadır. Ancak, medyanın çocuklar konusundaki tavrı en çok tartışılan konular arasındadır. Sorumlu bir yayıncılık anlayışı çerçevesinde, medyadan beklenen tavır, çocuk konusunda sağduyulu, duyarlı ve çocuk haklarına saygı duyan bir yaklaşım çizmesidir. Medya, çocuğun bir birey olarak kabul ve onay görme hakkının bir gereği olarak “çocuk dünyasının ne olduğu”, “çocukların kendi sorunları hakkındaki görüşleri”, “çevresinde olup bitenlerden ne kadar haberdar oldukları”, “çevresinde olan bitenler hakkında ne düşündükleri”yle ilgilenmelidir. Dolayısıyla, demokratik toplumlarda medyanın sadece çocuklara yönelik toplumdaki olumsuz ön yargıları besleyici nitelikte haber ve içerik sunmamak değil, çocukların katılımını da sağlamak görevleri arasındadır. Çocukların medyaya katılımı adına gerek dünyada gerekse Türkiye’de devlet bu konuda yasal düzenlemelere gitmektedir. Medyada çocukların katılımı, kendi seslerini duyurabilmeleri, birey olarak tanınabilmeleri çocuk dostu bir iletişim ortamının kurulmasıyla birlikte mümkündür. Bu bakımdan, çocuk dostu bir medya için çocuklarla ilgili olumlu gelişmelere ve onların başarı öykülerine de yer verilmesi kadar çocuk katılımlı bir iletişim ortamının kurulması da önemlidir. Çocuk katılımlı bir alternatif medya ortamı için, çocuklara yönelik güvenli çevrimiçi oyun, eğlenme, bilgi edinme ve yaratıcılığı geliştirme alanı sağlama amacıyla resmi çocuk portalı oluşturulması ve ülke çapında tanıtılması gibi yeni medya mecralarını da kullanılması gibi seçenekler önerilmektedir.

Ancak, çocukların haber ve bilgi alabilecekleri, görüşlerini paylaşabilecekleri yeni mecralarının sayısının artırılması tek başına yeterli olmamaktadır. Geleneksel medyadaki haber üretim pratiklerinin yeni mecralarda da sürdürülmesi sayı bakımından bir artış olsa da içerik bakımından bir farklılık getirmeyeceği düşünülmektedir. Bu bakımdan yeni medyada çocuk haberciliğinin kapsam ve içeriğinin araştırılarak geleneksel haber üretim pratikleri açısından bir karşılaştırma yapılması önem taşımaktadır. “Yeni medyada, çocukları merkeze alan bir habercilik anlayışı üretmede alternatif olabilir mi?” sorusu üzerinde duran bu çalışma, yeni medyada yer alan ana-akım medyanın çocuk haberleri üretim pratikleriyle yeni medyadaki alternatif mecraların haber üretim pratikleri arasında karşılaştırma yapmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan çalışmada, “Hürriyetaile.com/cocuk”, “Milliyet.com.tr/ Pembe Nar/aile/cocuk” sayfaları ile ana akım medyaya alternatif olabilecek “Cicicee Çocuk Deyince” haber siteleri arasında bir karşılaştırma sunulmaktadır. Çalışmada, söz konusu siteler üzerinden, 2016 yılı Ocak ve Haziran ayları arasında 485 haber içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Öncelikle çalışmada çocukların haberlere nasıl konu oldukları ve hangi konuların çocuklar için önemli görüldüğüne ilişkin geleneksel medyada yapılan habercilik anlayışını araştıran çalışmalara yer verilmiştir. Böylece, geleneksel medyada “çocuk haberciliği”yle ilgili sürdürülen pratiklerin neler olduğuna ilişkin teorik bir çerçeve sunulmuştur. Ardından, çalışma çocuk siteleri üzerinden sürdürüleceği için, çocuk siteleriyle ilgili bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Yeni medyada çocuk mecralarıyla ilgili yapılan literatür incelemesinde “teknoloji ve çocuk”, “tüketim ve çocuk” başlıkları altında çalışmaların daha sık görüldüğü, “çocuk haberciliği” konusunda ise bir iki çalışma haricinde kapsamlı bir çalışma olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle, incelenen siteler belirlenmeden önce “google” arama motoru kullanılarak çocuklara yönelik hangi haber sitelerinin var olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucu, Hürriyet ve Milliyet haricinde “çocuk haberleri” kategorisi bulunan başka bir ulusal ana-akım medyaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları haricinde, özel kuruluşlara ait çocuk haber sitelerinin de olduğu belirlenmiştir. Bu haber siteleri içinde, haber içeriğinin zenginliği ve çocuklara yönelik haber konusu bakımından en çok farklılık gösteren sitenin “Cicicee Çocuk Deyince” sitesi olduğu görülmüştür. Bu bakımdan “Cicicee.com” sitesi yeni mecradaki çocuk haber siteleri arasından çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise, inceleme için seçilen sitelerde yayınlanan çocuklara yönelik haberler belli kategoriler altında karşılaştırılmıştır. Kategorilerin belirlenmesinde çocuklara yönelik yapılan haber konuları belirleyici olmuştur. Böylece, çocuklara yönelik olarak hazırlanan haberlerde, hangi konuların çocuklar için öncelikli konular olarak görüldüğüne ilişkin bir bilgi sunulmak istenmiştir. Çalışmada, ayrıca, çocuklarla ilgili yapılan haberlerde çocukların görüşlerine başvurulup vurulmadığı haber kaynakları açısından habere katılıp katılmadıkları da değerlendirilmiştir.

Medyada Çocuk Haberleri Açısından Çocuk Temsili Üzerine Çalışmalar

Eleştirel yaklaşımlara göre, haber gerçekliği olduğu gibi yansıtılmakta, bunun yerine gerçekliği yeniden inşa etmektedir. Medya çalışanları haberin üretimi ve sunumu sürecinde, herhangi bir olayı ya da durumu istedikleri biçimde yansıtılabilmektedirler. Medyada hangi olayın haber olacağına haber üretenler karar verdiği gibi kimin, ya da neyin haberde yer alacağını da onlar seçmektedir. Ayrıca, haberin üretim ve sunum sürecinde, yaşanan olay ve olayın tarafları olumlu yansıtılabileceği gibi olumsuz da yansıtılabilmektedir. Medyanın bu taraflı durumu dezavantajlı gruplar olarak da ifade edilen engelli, LGBTİ, kadın, çocuk gibi farklı cinsel veya kültürel kimliklere sahip tarafların da haberin içeriğinden dolayı haklarının göz ardı edilmesi sorununu gündeme getirmektedir. Oysa demokratik yönetim biçimlerinde dördüncü güç olarak da adlandırılan medyanın bütün taraflara eşit mesafede durması ve olayı, olaya taraf olan bütün aktörlerin görüşlerini alarak anlatması beklenmektedir. Çoğulcu demokrasilerde medya, bu gücü nedeniyle toplumun çeşitli kesimlerine vermekle yükümlü olduğu gibi özel ilgi ve hassasiyet gösterilmesi gereken grup olarak tanımlanan çocukların seslerini de ürettiği haberlerde duyurmakla mükelleftir.

Oysa medyada çocuklara yönelik haberlerle ilgili yapılan araştırmalarda, çocuklar ya medyada yer almamakta ya da olumsuz şekilde yer almaktadırlar. Yine bu çalışmalarda çocukların şiddet mağduru, ebeveynlerin uzantısı olarak, istismar ve ihmal kurbanı, suça itilmiş edilgin bireyler gibi olumsuz belli stereotiplerle haberlere yansıtıldıkları söylenmektedir. Medya, insan hak ve onurunun tesisi için, Türkiye’de haklar ve temsil noktasında dezavantajlı durumda olan kadınlar, çocuklar, engelliler, farklı cinsel veya kültürel kimliklerin avantajlı duruma getirilmesinde sorumluluk taşımaktadır.

Cynthia Carter, çocuklara yönelik bir habercilik anlayışını inceleyen çalışmalar etrafında çocukların, dış dünyanın kötülüklerinden korunan masumlar, tehlike altındakiler, şiddetin çaresiz kurbanları olarak habere yansıtıldıklarını söylemektedir (Carter, 1998, s.256-260). Bu habercilik anlayışında çocuk, haberde bir otorite veya yetişkin kaynak kişi tarafından pasif bir şekilde bilgilendirilmektedir. Oysa çocuklar da birer yurttaş olarak haklara sahip oldukları için sadece pasif bir şekilde haberi alan değil, yetişkinler gibi kendi politik görüşlerini ifade edebilecekleri bir haber içeriği oluşturmaya cesaretlendirilen taraf olarak da görülmelidir. Ayrıca, Carter çocukların dış dünyanın vahşiliğine ilişkin korku hikayeleriyle korkutulduğunu ifade etmektedir. Carter’a göre çocukları korkutmak yerine çocukların anlayabileceği bir dille, dış dünyanın kafa karıştırıcı, korkutucu ve dost canlısı bir yer olmadığı ifade edilebilir. Carter’ın dikkat çektiği bir diğer nokta da, haberlerde çocuklarla ilgili kullanılan fotoğraflardır (Carter, 1998, s. 256-260). Carter’a göre, haberlerde çocuklarla ilgili kullanılan fotoğraflar genellikle savaşın vahşiliğini, ırkçılık ve soy kırımın canliliğini göstermek için kullanılmıştır. Carter, çocuklar farklı ülkelere göre haberleri farklı biçimde okusalar da çocukların haberlerden genellikle sıkıldığı yönünde bir algının habercilikte yaygın olduğu

söylemektedir (Carter, 1998, s. 256-260). Yine Carter çocuklara yönelik hazırlanan haber içeriğinin eğitim, okul, yemek, oyun gibi alanlara ilişkin olduğunu diğer konuların çocukların ilgisini çekebilecek konular olarak görülmediğini iddia etmiştir. Son olarak Carter, geleneksel medyadaki habercilik anlayışından farklı olarak yeni medyada çocukları yurttaş bilinciyle görebilecek bir habercilik anlayışının oluşturulabileceğini vurgulamıştır (Carter, 1998, s. 256-260).

Türkiye’de ve farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda sunulduğu üzere çocuklar, medyada görünürlük kazandıklarında, çoğunlukla şiddet ve suç teşkil eden konularda haber olmaktadır (Pakkan, 2008, s.335). Geleneksel medyada yer alan haber içeriklerinden yola çıkılarak “çocukların medyada nasıl temsil edildiği?” sorusu üzerine ulusal gazetelerdeki çocuklara yönelik haberleri analiz eden farklı zamanlarda yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Örneğin, Ziyalar ve Salihoğlu Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinin 2006 yılında yayımlanan haberleri inceleyerek çocukların ya tehlikeli varlıklar olarak sunulduğu ya da dünyanın en masum varlıkları olarak tanımlandıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Yine aynı çalışma sonuçlarına göre, incelemeye alınan çocuklarla ilgili yapılan haberlerin büyük bir oranı adli haber türünde yer almıştır. Buna mukabil, en çok eğitim, kültür-sanat, spor gibi haber türlerinde yer almaları gereken çocuklar, bu haberlerle yazılı basında hiç yer almazken, yazılı basında sadece adli olaylarla temsil edilmişlerdir (Ziyalar ve Salihoğlu, 2010, s. 125).

Yine Esin Aygün’ün, “Yazılı Basında Otizm ve Otizmliler Çocukların Temsili” (2011) isimli çalışmasında, otizmin medyada “hastalık, sorun, ruh hastalığı, akıl hastalığı” olarak yanlış biçimde tanımlandığı söylenmektedir. Aygün’e göre (2011, s.197), otizmliler çocuklar “iletişim kuramayan, dünyadan kopuk, acil tedaviye ihtiyaç duyan, kendi dünyası içinde yaşayan, puslu bir camın arkasına saklanan” kişiler olarak etiketlenmiştir. Bu olumsuz durum iki biçimde göze çarpmıştır. Öncelikle medya, otizmliler çocukları genel bir kategori altında homojenleştirmiştir. Diğer taraftan bu çocuklarla ilgili yapılan haberlerde, medya çocuklarla ilgili yayımladığı haberlerde çocuk haklarını göz ardı ederek sansasyonelleştirici bir dil kullanmıştır. Bununla birlikte Aygün, haber ve kaynak kullanılırken diğer çocuklar gibi otizmliler çocuklara kaynak olarak başvurulmadığını, onlarla ilgili konularda kaynak olarak ailelere, devlet yetkililerine ve öğretmenlere kulak verildiğine dikkat çekmiştir.

Diğer taraftan, Onur Altuntaş ve Hasan Hüseyin Altunova 1 Ocak-31 Aralık 2011 tarihleri arasında Cumhuriyet, Hürriyet, Radikal ve Zaman gazetelerinde risk altında olduğu düşünülen çocuklarla ilgili haberleri incelemiştir. Altuntaş ve Altunova (2015, s. 64), haberlerin içeriklerinden çocukların risk altındaki çocuk tanımına uygun olarak, şiddet mağduru çocuklar, cinsel sömürüye, tacize, tecavüze maruz kalan çocuklar, çocuk istismarı ve ihmali, çocuk işçiler-sokakta çalışan çocuklar-sokağa itilmiş çocuklar, suça itilen çocuklar, madde bağımlısı çocuklar, engelli çocuklar, yetiştirme yurdunda kalan çocuklar, patetik (dokunaklı) temsillerde yer alan çocuklar, eğitimden yoksun kalan çocuklar, çocuklar için yapılan sorumluluk çalışmaları kategorilerine ulaşmışlardır. Aynı çalışmada, elde

edilen verilerden yola çıkılarak, çocukların medyada temsilinin zavallı, aciz, yardıma muhtaç ya da canı ahlaksız ve sosyal dışlama ve damgalama oluşturacak biçimde yer aldığı sonucuna varılmıştır (Altuntaş ve Altunova, 2015, s. 64). Bu çalışmayla, medyada çocuklarla ilgili yapılan haberlerde, çocuk hakları çerçevesinde bir habercilik anlayışının olmadığı; çocukların medyada tehdit unsuru ya da tehdit altında olan taraf olarak tanımlandığı ifade edilmiştir.

Çocukların yazılı basında temsilleriyle ilgili yayınlanan yakın tarihli çalışmalardan biri de Gülden Sayılan ve Nihan Çevirgen'e aittir. Sayılan ve Çevirgen, yazılı basında çocuk temsilleri üzerindeki çalışmasında, ülke çapında en çok satılan dört büyük gazete olan Hürriyet, Posta, Sözcü ve Zaman gazetelerindeki 20 Ağustos-20 Eylül 2013 tarihli haberler incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda, basında çocukların "ebeveynlerin uzantısı olarak", "şiddetin kurbanları olarak" görülmüş ve çocukluk, yetişkinliğe geçmek için beklenen bir yer olarak tasvir edilmiştir (Sayılan ve Çevirgen, 2014).

Türkiye'de ve dünyada yapılan araştırma bulgularına göre çocuklar belli stereotiplere göre haber yapılmaktadır. Öncelikle, haberlerde çocukların ciddi bir şekilde ifade ettikleri görüşler, yetişkinleri güldürmek için kullanılmaktadır. Yine, ilgi çekebilmek için şirin çocuklar habere dâhil edilmektedir. Çocuklarla ilgili yapılan haberlerde, çocuklara büyüklük taslanmakta ve tepeden bakılmaktadır. Haberlerde çocuklara ilişkin görüntüler duygu sömürsünün aracı olmaktadır. Çocukları ilgilendiren konularda onların görüşleri yerine yetişkinlerin görüşlerine başvurulmaktadır. Çocuklarla ilgili yapılan haberlerde, yetişkinler çocukların bilgisizliğini ortaya sermektedir. Yapılan haberlerde çocuklar pasif; gençler "bütün gençlik" altında büyük bir kitle olarak gösterilmektedir (<http://unicef.org.tr>). Oysa medya haberlerini yaparken, bütün taraflara eşit mesafede durması gerektiği gibi herkese de eşit söz hakkı vermelidir. Her konuda çocuk ve gençlerin de söyleyebilecekleri bir söz olabileceği bilinciyle hareket ederek, hem kendi sorunları hem de ülke sorunları hakkında konuşabilmelerini sağlamalıdır. Gençlere ve çocuklara kendilerini ifade etme olanağı vermek birey olarak genç ve çocukların varlığını da onaylamak anlamına da geleceği için yapılan haberlerde çocuk ve gençlerin görüşleri önemsenmelidir.

Nilüfer Timisi'ye göre (2011, s. 144), geleneksel medya çevresi, aile merkezli olması nedeniyle çocuk hakları perspektifinde bir habercilik anlayışı oluştururken, çocukların aileleri tarafından korunduğu varsayımını göz önünde bulundurmaktadır. Timisi, medya içeriği denetlenmeden ve hukuki yaptırımlar çerçevesinden ceza-i yaptırıma uğratılmadan önce de çocuk haklarını merkeze alan "çocuk dostu bir iletişim ortamı"nın kurulması için gerekli politikaların ve politikaları uygulayacak tarafların üzerine düşen görevleri yerine getirmesinin önemine işaret etmiştir (Timisi, 2011, s. 144). Ragıp Duran da benzer bir şekilde geleneksel medya anlayışındaki ataerkillik kavramının bir uzantısı olarak "çocuk haberciliği" yapıldığını ifade etmiştir. Duran'a göre, içinde yaşanan toplumun çocukluk algısı tarihsel ve kültürel ve geçmişten gelen dilin içinde barınan

bu önyargılar yapılan haberlerin diline de yansımaktadır. Dolayısıyla, “çocuk akli”, “çocuğu gönder arkasından sen git”, “çocuğun mu var derdin mi var” gibi atasözlerine yansıyan ifadeler aslında, kadına karşı geçmişten getirilen bir yansımanın devamı olarak, çocuğu korunması ve denetim altından tutulması gereken bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan, ailenin karar vericisi sözü geçen kişi konumunda olan babanın otoritesine dayalı bir aile yapısı içinde, aileyi oluşturan diğer bireylerin görüşlerine pek de kulak asılmamaktadır. Bu anlayışın, ana-akım medyada da çocuklara yönelik hazırlanan haberlerin içeriğini oluştururken ve sunarken kendini gösterdiği saptanmıştır (Duran, 2011, s. 290).

Buraya kadar sunulan çalışmaların bilgisinde, geleneksel medya üzerinden yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, geleneksel medyanın “çocuk dostu bir medya ortamı” yerine “çocukluğun olumsuz temsil edildiği bir habercilik anlayışıyla” hareket ettiği söylenebilir. Geleneksel medyada çocuklarla ilgili yapılan haberlerde, çocukların “tehlikeli varlıklar” ya da “masum varlıklar” olarak tanımlandıkları görülmüştür. Dolayısıyla geleneksel medya aracılığıyla iletilen çocukluk imajı çocuğun toplum için bir tehdit ya da korunacak bir varlık olarak görülmesiyle ilgilidir. Bununla birlikte, geleneksel medyada çocuklara ilişkin belli klişeler olduğu gözlemlenmiştir. Bunlar; şiddet mağduru çocuklar, cinsel sömürüye, tacize, tecavüze maruz kalan çocuklar, istismara ya da ihmale maruz kalan çocuklar, suça itilen çocuklar (sokak çocukları), madde bağımlısı çocuklar, engelli çocuklar gibi stereotiplerdir. Diğer taraftan, geleneksel medyada çocuklarla ilgili haberlerin eğitim, kültür-sanat, spor gibi haber türleri yerine ağırlıklı olarak adli haberlerden oluşması, çocuklarla ilgili yapılan haberlerde medyanın çocuk haklarını göz ardı ederek sansasyonelleştirici bir dil kullanılması çocuk dostu bir medya anlayışını yansıtmamaktadır.

Yeni Medyada Çocuk Siteleri ve Çocuk Haberciliği

Teknolojik ve ekonomik kültürün nüvesi olan internet, kısa zaman içinde birçok değişim geçirmiştir. Kapitalizmin merkezi olarak kabul edilen ABD’de 1993 yılında 1999 yılına kadar, 3 milyondan 80 milyona çıkan bir internet kullanıcısı olduğundan söz edilmektedir. İnternet kullanıcıların en büyük çoğunluğunu ise çocuklu aileler oluşturmaktadır. 2002 yılının sonunda %58 Amerikalı evinden, kişisel bilgisayarları, oyun konsolları, ileri teknoloji televizyonları ve cep telefonlarına kadar çeşitli cihazlar vasıtasıyla bağlanarak internete erişim sağlamışlardır. Çocuklar geleneksel medya yerine daha interaktif, daha katılımcı ve erişimi kolay olması nedeniyle yeni medyayı daha çok kullanmaktadırlar. Dijital kültürle çok erken yaşlarda tanışan bu kuşak, Y kuşağı olarak da adlandırılmaktadır. Y kuşağı kavramına göre, 1979’dan sonrası doğan 60 milyon çocuk bu kuşak içinde değerlendirilmektedir. Y kuşağı çocukları ebeveynleri yeni medyayı anlamaya çalışırken, bizzat bu kültürün içine doğmaları nedeniyle onlara göre daha fazla interneti kullanmaktadırlar. 1998 yılında Jupiter Communications kamuoyu şirketinin verilerine göre ABD’de 8.6 milyon çocuk, 2002 yılında ise, yaşları 5’ten

18 yaşa kadar olan çocuklar, ülke ortalaması içinde %69'luk bir oranla en çok internet kullanan kısmı temsil etmiştir (Montgomery, 2000, s. 147).

Türkiye'de de internet çocukların en çok kullandığı iletişim aracının başında gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde seçilen 26 ilde yapılan araştırma sonuçlarının yayınlandığı "İnternet Kullanımı ve Aile" (2008) isimli kitapta yer alan verilere göre, çocukların kullandıkları iletişim araçları arasında en çok kullandığı medya aracının "internet" olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre, "Facebook, Mynet ve oyun" Türkiye'de en çok aranan arama terimi olarak ilk sırada yer almıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2008, s.78). 2012 yılı itibari ile de, E-okul, Face ve Facebook kelimeleri de yükselen aramalarda ilk üç sırayı almıştır. Çalışma kapsamında, ayrıca Mutlu Çocuklar Derneği tarafından Ankara'da ve Bursa'da toplam 2 bin 611 öğrenci (8-12 yaş) üzerinde yapılan iletişim araçları bağımlılığı teknik raporunun sonuçları açıklanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin evde internet bağlantısına sahip olma durumlarının öğrencilerin okuluna göre farklılaşması incelenmiştir. Analiz değerleri, ailelerin yaklaşık %75'inin evinde internet bağlantısına sahip olduğunu göstermiştir. Teknik raporun ortaya koyduğu sonuçlar incelendiğinde ise, öğrencilerin, belki biraz beklentiler yönünde ve belki de biraz anketin sınıflarda uygulanmış olmasının getirdiği etkiyle, "ders takviyesi" öne çıkan internet kullanım amacı olarak belirlenmiştir. Araştırmada çocukların, sohbet-resim/müzik-film indirmek ve oyun oynamak amaçlı internet kullandıkları tespit edilmiştir (Ocak, 2013, s. 29).

Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada ise internet kullanımının cinsiyete göre farklılaştığı, kızların %70,2'sinin, erkeklerin ise %60,2'sinin günde 1-2 saat internette kaldıkları, günde 5 saat ve daha fazla internet kullanımının erkek çocuklarında daha yüksek (%16,8) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Kelleci vd. , 2009). Yine Türkiye'de çocukların medya kullanım alışkanlıklarına ilişkin RTÜK tarafından yapılan bir araştırmada 6-18 yaş aralığında 26 ilde 1-12.sınıf öğrencileri üzerine, 2013 yılında bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %73,7'sinin bilgisayar ya da tablet, %63'ünün ise internet kullandığı tespit edilmiştir (RTÜK, 2013, s. 11).

Çocukların teknoloji kullanımına ilişkin bir başka dikkat çekici araştırma da yakın dönemde, Tuğba Asrak Hasdemir tarafından, 2014 yılında yapılan "Yeni Kuşak, Yeni Medya ve İletişim Hakları: Türkiye'den Bir Görünüm" isimli çalışmadır. Araştırma sonuçlarına göre, 16-24 yaş arası gençlerin internet kullanım alışkanlığı 2004 ile 2014 yılları arasında iki katına çıkmıştır. Gençler ve çocuklar, 2004 yılında %32'lik bir oranla internet kullanırlarken; 2014 yılında bu oran %70'e çıkmıştır. Araştırmada ayrıca cinsiyete göre internet kullanma alışkanlığı arasındaki farkın yıllar geçtikçe kapandığına dikkat çekilmiştir. Buna göre 2004 yılında %44,4 kullanıcının cinsiyeti erkek % 21,1 kız iken; 2014 yılında %79,6'sı erkek, %61'i kızlardan oluşmaktadır (Hasdemir, 2014, s. 113-128).

Dolayısıyla, yeni medya çocukların en çok tercih ettikleri iletişim mecralarından biri haline gelmiştir. Yeni medya bir taraftan çocuklar için eğlendirici, eğitici ve bilgilendirici, çocukların demokratik katılımı için olumlanırken, diğer taraftan da çocuklara yönelik zararlı içerik ihtiva eden, endüstri pazarının çocuk tüketicilere gözüne diktiği olumsuz, tehlikeli bir alan olarak da düşünülmüştür. Ortaya atılan ilk görüşler, ebeveynlere çocukların internet kullanımını kısıtlama yoluna gidilmesini önerirken, daha sonraki tartışmaların çocuklar için uygun içerik hazırlanması gerektiği konusunda birleşmiştir. Yeni medya ortamında çocuklara yönelik çocuk dostu, çocukların haklarını gözeten ve çocukların kendi mecralarını kurabilmelerine olanak sağlayan çocuk sitelerinin yeni yeni oluşmaya başladıkları ifade edilebilir.

Yeni medya ortamında çocuklara yönelik haber içeriği incelendiğinde, üç ana başlık dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki “çocuk hak haberciliği” yapan bağımsız sivil kuruluşlarının kendi haber siteleri, ikincisi ana akım medya kuruluşlarının haber sitelerinde anne-çocuk ya da çocuk kategorisi altında yer alan çocuk haberleri; üçüncüsü ise sahiplik yapısı kişilere veya kurumlara bağlı olarak kurulan özel çocuk haber siteleridir. İnternet ortamında yer alan siteler incelendiğinde ilk kategoride, çocuk haberciliğine yönelik olarak çocukların hak ihlallerinden kaynaklanan durumları ve yasal düzenlemeleri takip eden “çocuk hak haberciliği” iddiası taşıyan Bianet Çocuk (<http://bianet.org/cocuk>) ve Gündem Çocuk (<http://www.gundemcocuk.org/>) hak odaklı çocuk haber sitelerinin öne çıktığı görülmektedir. Çocuklara yönelik haberler, Bianet’in kendi sayfasında çocuk kategorisi altında yer almaktadır. Haber kaynaklarına bakıldığında çocuklara ilişkin yapılan haberlerin Bia Haber Merkezi’nden alındığı görülmüştür. Ayrıca yine Çocuk Bianet web sitesinin çocuk kategorisi başlığı altında, 2005 ile 2008 yılları arasında toplam 85 haberin çocuklardan gelen haberlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, Bianet Çocuk haber sitesi diğer haber sitelerinden farklı olarak çocuk sesine ve katılımına sayfalarında yer vermiştir.

Gündem Çocuk Derneği, kendi internet sayfasında çıkış amaçlarının her çocuğun hak sahibi, eşit, özgür ve onurlu birer birey olarak, barış içerisinde, iyi ve mutlu bir yaşam sürmesi için çocukların yararına bütüncül bir dönüşümü sağlamayı hedeflemek olduklarını ifade etmiştir. 2005 yılında kurulan Gündem Çocuk, kendini, çocuk gelişimci, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolog, hukukçu, eğitimci, mimar, akademisyen, yayıncılardan oluşan ve bir dernek olarak tanıtmıştır (<http://www.Gundemcocuk.Org/hakkimizda/biz-kimiz/>) “Gundemcocuk.org” web sitesinde yer alan çocuklara yönelik haberlere bakıldığında bu haberlerin tamamının çocuk hak ihlallerine yönelik basın açıklamaları ve duyurular şeklinde yapıldığı görülmüştür. Yapılan haberler Gündem Çocuk Derneği gönüllüleri tarafından hazırlanmıştır. Çocuklara yönelik haberlere Gündem Çocuk Derneği’ne bağlı olan “Çocukların Gayri Resmi Gazetesi Eksionsekiz” (www.eksionsekiz.org) sitesinde yer verilmiştir. “Eksionsekiz” web sitesi sayfasında, “Eksionsekiz Yayın Hayatına Başlıyor!” başlığıyla yayının ne zaman ne amaçla ortaya çıktığından bahsedilmiştir. Yazıya göre, yayın Gündem Çocuk Derneği ve Sivil

Düşün AB programı desteğiyle çocukların medyada seslerini duyurabilmeleri adına çıkarılmıştır (www.eksionsekiz.org). "Eksionsekiz" web sitesi güncel, bilim, eğitim, eğlence, hayvanlar, moda, teknoloji, sağlık, sanat, spor gibi kategorilerden oluşmaktadır. Güncel kategorisinin altında dünya haberleri, ulusal haberler, garip haberler köşelerine yer verilmiştir. "Eksionsekiz" web sitesinde toplam 15 habere rastlanmış bazı haberlerin farklı kategorilerde tekrarlandığı tespit edilmiştir. 25 Ocak 2006 tarihli haberde "Eksionsekiz" in muhabirlerine kavuşacağı söylenmiş fakat başka bir bilgiye rastlanmamıştır. Yapılan haberlerin haber kaynakları belli değildir. "Eksionsekiz" in internet sayfasındaki az sayıdaki haber içeriğinde çocuklar tarafından hazırlanmış bir haber bulunamamıştır.

Çocuklara yönelik habercilik açısından öne çıkan ikinci başlıktaki internet haber siteleri incelendiğinde, Hürriyet ve Milliyet dışında çocuk başlığıyla çocuk haberlerine yer veren yaygın ulusal bir basın kuruluşuna rastlanılamamıştır. Hürriyet ve Milliyet gibi internet haber sitelerinde "aile veya kadın" kategorisi altında "çocuk haberleri kategorisi" oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. Her iki haber sitesi de her ne kadar "çocuk" başlığını kullanmış olsalar da yapılan haberlerin başlık ve içerikleri incelendiğinde, sitelerin çocuklardan ziyade annelere yönelik olarak hazırlanmış olduğu söylenebilmektedir.

Çocuk haber siteleriyle ilgili olarak "Google" arama motorundan yapılan tarama sonucunda çocukları eğlendirmeye ve bilgilendirmeye yönelik az sayıda çocuk haber portalı bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Çocuklara bilgi vermek, eğitmek, çeşitli etkinlikleri duyurmak, medyaya katılımlarını sağlama amacıyla olan aktif olarak faaliyet gösteren Yumurtalı Ekmek ve Cicece Çocuk Deyince gibi iki çocuk haber portalının öne çıktığı görülmektedir. Bu iki çocuk haber portalı dışında, Hürriyet'e ait olan "Hürriyet Çocuk Kulübü", "Atlı Karınca Çocuk", "Afacan Çocuk" gibi çocuklara yönelik, oyun ve eğlence siteleriyle birlikte, "MEB Çocuk", "TBMM Çocuk", "TÜİK Çocuk", "Kültür Çocuk", "Diyaret Çocuk" gibi devlet kurum ve kuruluşları tarafından kurulan siteler de bulunmaktadır.

Tablo 1. İnternette Yer Alan Çocuk Siteleri Listesi

Çocuk Siteleri	Url Adresleri
Cicece Çocuk Deyince	http://www.cicece.com
Yumurtalı Ekmek	http://www.yumurtaliekmek.com
Hürriyet Çocuk Kulübü	http://www.hurriyetcocukkulubu.com
Atlı Karınca Çocuk	http://www.atlikarincam.com
Güvenli Çocuk	http://www.guvelicocuk.org.tr
Mini Mini Birlerim	http://www.miniminibirlerim.com
Afacan Çocuk	http://www.afacancocuk.com
Türkiye Çocuk Dergisi	http://www.turkiyecocuk.com

Araştırmanın Yöntemi

Yeni medyada çocuk haberciliği ya da çocuk siteleriyle ilgili herhangi bir çalışma olmadığı için öncelikle "Google" arama motoru kullanılarak faaliyette olan çocuk siteleri belirlenmiştir. Bunlar arasından, çocuklara yönelik oyun ve eğlence portalları yerine çocuklara yönelik haber sayfaları olan çocuk siteleri inceleme için seçilmiştir. Çalışmanın ana sorunsalı yeni medyada çocuk haberciliğinin kapsam ve içeriğini araştırmak olduğu için incelemeye önce yeni medyada çocuk haber kategorisi olan ulusal/yaygın basın kuruluşlarının sayfalarına bakılmıştır. Bu kapsamda, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin internet sayfaları dışında "çocuk" başlığı taşıyan haber kategorisi bulunan başka bir ulusal/yaygın basın kuruluşuna rastlanmamıştır. Dolayısıyla, çalışma için ana-akımı temsilen "Hürriyetaile.com/cocuk", "Milliyet.com.tr/PembeNar/aile/cocuk" sayfaları inceleme birimleri olarak seçilmiştir.

Diğer taraftan ana akım medyaya alternatif olabilecek siteler araştırıldığında, resmi kurumların çocuk siteleri haricinde "Cicicee Çocuk Deyince", "Yumurtalı Ekmek", "Hürriyet Çocuk Kulübü", "Atlı Karınca Çocuk", "Güvenli Çocuk", "Mini Mini Birlerim", "Afacan Çocuk", "Türkiye Çocuk Dergisi" olmak üzere çocuklara yönelik ciddi haber üreten, 8 adet çocuk haber sitesi olduğu görülmüştür. Çalışmanın evrenini oluşturan adı geçen çocuk haber siteleri içinden "Cicicee Çocuk Deyince" isimli çocuk haber sitesi ana-akım medyayla karşılaştırmak üzere örneklem olarak alınmıştır. Araştırma zaman sınırlılığı bakımından, 2016 yılı Ocak ve Haziran ayları arası ile sınırlı tutulmuştur. Söz konusu tarihler arasında "Hürriyetaile.com/cocuk", "Milliyet.com.tr/PembeNar/aile/cocuk" ve "Cicicee Çocuk Deyince" internet sayfalarında çocuklarla ilgili 485 haber olduğu görülmüştür. Bu haberler sayılarak konularına göre içerik analizi yöntemiyle kategorilendirilmiştir. Böylece, yapılan tematik kategorilendirmeye, hangi konuların çocuklara yönelik haber konusu olarak değerlendirildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Buna ek olarak, çalışma için seçilen haber metinleri, şu araştırma soruları çerçevesinde irdelenmiştir:

- Çocuklar, hangi haberlerde yer almaktadır?
- Çocuklarla ilgili olarak yapılan haberlerde çocuk dünyası çocukların dünyasından mı anlaşılmaya çalışılıyor yoksa çocukları ilgilendiren konularda sadece uzman görüşe mi başvuruluyor?
- Çocuklara yönelik olduğu ifade edilen bu mecralarda yapılan haberlerde hangi konular önceliklidir?
- Çocuklara kendi medya ürünlerini (çocuklara özel sayfalar, programlar, köşeler vb.) oluşturmada yeni medyada ne kadar olanak tanınıyor gibi araştırma soruları etrafında incelenmiştir.

Çalışmada, hangi konuların çocuklara yönelik haber olarak değerlendirildiğini araştırmak için Bardin'in (1977) kategorisel analiz yöntemi kullanılmıştır. Haber başlıklarından yola çıkarak ortak haber kategorileri belirlenmiş, ardından bu

katgoride yer alan temaların haberlerdeki sıklığına yani frekansına bakılmıştır. Böylelikle, hangi konuların çocuk haberciliği kapsamında değerlendirildiği ve hangi konuların çocukların öncelikli konuları olarak düşünüldüğü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İçerik analizi yönteminde kategorisel analiz yaparken, daha önce geliştirilmiş kategoriler yerine incelenen haber temalarından yola çıkılarak yeni haber kategorileri geliştirilmiştir. Kategorilerin belirlenmesinde ayırt edicilik, objektiflik, bütünsellik, amaca uygunluk gibi unsurlara dikkat edilmiştir. Çocuk haber kategorileri içinde çocuk sağlığı, tüketim ve çocuk, okul ve eğitim, etkinlik ve festival ortak temalar olarak belirlenmiştir. Bunların dışında kültür-sanat, çocuk eğitim ve bilim merkezleri, mutlu iyi çocuk yetiştirme, olumsuz haberler, başarılı çocuk hikâyeleri ayrı kategoriler olarak ortaya çıkmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

"Hürriyetaile.com/cocuk" sitesi incelendiğinde çocuklara ilişkin haber kategorilerinin, çocuk sağlığı, çocuk hastalıkları, çocuk gelişimi, çocuk psikolojisi, tuvalet eğitimi, oyun ve aktiviteler, aşı takvimi, okul öncesi eğitim, okul dönemi eğitimi, özel çocuklar, çocuk videoları, doğum günleri, Hürriyet Çocuk Kulübü, çocuk gelişim cetveli, ilk yardım rehberinden oluştuğu görülmüştür. Hürriyet haber sitesinin arama çubuğuna "çocuk" anahtar kelimesi girildiğinde toplamda 1000 içerik olduğu tespit edilmiştir. 2016 yılı Ocak ile Haziran ayları arasında, 276 adet haberin çocuklarla ilgili olduğu saptanmıştır. "Hürriyetaile.com/cocuk"den indirilmiş incelenen haberlerin tamamına bakıldığında çocuklar tarafından oluşturulmamış oldukları ve çocukların sorunlarıyla ilgili konularda bile çocukların görüşleri alınmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, özellikle çocuk sağlığıyla ilgili haberlerin tamamının, muhabirler yerine uzman pedagog, çocuk gelişimi uzmanı, çocuk psikiyatristi, çocuk hastalıkları uzmanı ve konuyla ilgili diğer uzman kişiler tarafından hazırlanmış olduğu belirlenmiştir. Çocukların kendilerini doğrudan ilgilendiren sorunlarında dahi ailelerin veya çocukların haber kaynağı olarak görüşlerine başvurulmamıştır.

Çocukların isteklerine başvurulacağı iddiası taşıyan haberlerde bile çocuk sesinden uzak kalınmıştır. Örneğin, ele alınan haberler arasında, "Bir Çocuk Ne İster?" başlıklı haber incelendiğinde, haberde, çocukların ne istediğinden ziyade toplumun çocuklardan ne bekledikleri dile getirilmiştir (Hürriyet Aile Çocuk, 3 Haziran 2016).

Özellikle sitede çocuk sağlığına ilişkin haberlerin büyük bir kısmının bu şekilde hazırlanmış olduğu görülmüştür. "Çocuğunuzu İyi Yetiştirmenin Yolları" ya da "Çocuklarla Nasıl Baş Edilir?" temalı haberlerde ise benzer bir yöntemle uzman görüş alınarak ailelere beş adımda ya da on adımda sorunu çözebilecekleri pratik bilgiler sunulmuştur. Ayrıca sitede, "ürün ya da mekânlara ilişkin tanıtımlar", "en sevimli çocuk fotoğrafları", "moda ikonu çocuklar", "ünlüler ve çocukları", "ünlü çocuklar" gibi temalar ile "Nehir Puzzle'ı Yaptı Kindersuprise'ı Kaptı", "Tarz Sahibi Çocuklar Munich'i Tercih Edecek", "Kız Çocuk Odası İçin Dekorasyon

Önerileri”, “Ailelerin Tercihi Çocuk Dostu 10 Otel”, “Hala Zengin Olan 20 Çocuk Yıldız”, “2016 Yepyeni Çocuk Mayo Modelleri” gibi başlıklar kullanılarak okuyan anneleri ve çocukları tüketime yönelten unsurlara rastlanmıştır. İçerik açısından reklam mı haber mi belli olmayan, hatta bazen de ilan şeklinde yayınlanan bu haberler, reklamlarla haber arasındaki ayrımı belirsizleştirmiştir.

Tablo 2. Hürriyet Çocuk Haber Kategorileri

Kategori Adı	Fsıklık	Geçerli Yüzde
Çocuk Sağlığı	100	%36,2
Okul ve Eğitim	20	%7,2
Mutlu ve İyi Çocuk Yetiştirme Yolları	10	%3,6
Tüketim ve Çocuk	35	%12,6
Olumsuz Olaylar	10	%3,6
Çocuklarla Baş etmenin Yolları	5	%1,8
Etkinlik, Festival, Yarışma	15	%5,4
Diğer	81	%29,3
Toplam	276	99,7*

* %0,3'lük kısım Missing System(Kayıp Değer)'dir.

Hürriyet'in "hürriyetaile.com/cocuk" haber sitesi incelendiğinde, Tablo 2.'de görüleceği üzere, çocuklarla ilgili haber konuları sıralandığında, birinci sırayı çocuk sağlığı, ikinci sırayı tüketime yönelik haberlerin ve üçüncü sırayı ise okul ve eğitime yönelik haberlerin aldığı tespit edilmiştir. Yine tabloya göre, haberlerin %36.2'sinin çocuk sağlığı; %12.6'sının tüketim ve çocuk; %7,2'sinin okul ve eğitim; %5,4'ünün etkinlik ve festival, %3,6'sının ise mutlu iyi çocuk yetiştirme ve olumsuz haberlere ayrılmış olduğu görülmektedir. İncelenen haberlerde tüketime yönelik haber kategorisinden sonra ikinci sırayı "okul ve eğitim" kategorisinin aldığı görülmüştür. Okul ve eğitim kategorisinin içeriği incelendiğinde, bu kategorideki haberlerin eğitim sisteminde yeni uygulamalara yönelik bilgiler, çocukların sınav sisteminde başarılı olabilmeleri için nasıl bir eğitimden geçeceklerine yönelik ailelere tavsiyeler, çocukların başarısız olmalarının en büyük sorumlusu olarak "dikkat ve hiper aktivite" gibi modern zamanın çocuk sağlığı problemlerine ilişkin haberlerden oluştuğu söylenebilmektedir. Hürriyet'in çocuk kategorisinde yer alan haberlerde olumsuz olaylar ise, çocukların başına gelen kötü bir olay (cinsel istismar, saldırı vb.) olabileceği gibi çocukların zihinsel ya da fiziksel kusurlarıyla ilgili de olabilmektedir.

İncelenen haberlerden ortaya çıkan kategoriler içinde dikkat çeken bir diğer nokta ise, "çocuklarla baş etmenin yolları" şeklinde ayrı bir kategoriye rastlanmış olmasıdır. Çocuklar haberlerde "tatile giderken", "alış-veriş ederken"

ya da "birlikte geçirilen zamanlarda" annelere problem çıkaran, onları yoran "baş belaları" olarak nitelendirilmişlerdir. Bu nedenle haberlerde "iyi ve mutlu çocuk yetiştirme" kategorisiyle birlikte "çocuklarla baş etme yolları" diye ayrı bir kategori de ortaya çıkmıştır. İyi ve mutlu çocuk yetiştirme kategorisinde çocukların sahip olmaları gereken özelliklerin neler oldukları gösterildikten sonra annelere bu özelliklere kendi çocuklarının da sahip olması için neler yapmaları gerektiği öğütlenmiştir.

Ulusal gazetelerin internet sayfalarında çocuk başlığı olan bir diğer site ise, Milliyet'in "Milliyet.com.tr/PembeNar/aile/cocuk" sitesidir. Milliyet'in sitesindeki arama çubuğuna "çocuk" anahtar kelimesi girildiğinde toplamda 4 bin 410 sayıda içerik olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Milliyet'in çocuk sitesi "pembe nar aile" başlığında kadınlara özel bir site altındadır. Dolayısıyla buradaki 4 bin 410 adet haber içeriği incelendiğinde, söz konusu tarihler arasında yayınlanan haberler içinde 104 haberin çocukları konu aldığı belirlenmiştir. Milliyet'in çocuk başlığı altında farklı haber kategorileri bulunmamaktadır. Milliyet'in çocuk başlığında yer alan haberler incelendiğinde, Hürriyet'teki çocuk sağlığı kategorisinde olduğu gibi haber kaynağı olarak çocuklar yerine uzman görüş alınarak haberlerin hazırlanmış olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, iki siteyi birbirinden ayıran en önemli fark, Milliyet'in çocuk başlığındaki haber konularının büyük çoğunluğunu "çocuk sağlığı" haberlerinden ziyade çocuklara yönelik etkinliklere ilişkin duyuru ve haberlerinden oluşmasıdır. Ancak, çocuklara yönelik etkinlik ve duyuru haberlerinin de tüketim kültürüyle iç içe haberlerde yer alması, reklam ve haber ayırımının yapılamaması nedeniyle çocuklara yönelik aktivitelerle ilgili bilgi vermeye mi yoksa söz konusu ürünün ya da markanın tanıtım ve satışını mı yapmaya hizmet ettiği anlaşılamamaktadır.

Milliyet PembeNar "Aile/cocuk" kategorisi altında tüketime yönelik olarak, "Eğlenceli Sömestr Etkinlikleri Foods in the Woods'ta", "Uniq İstanbul'da Yarıyıl Tatil Etkinlikleri", "Barbie Bebeğin Geçirdiği Değişimler", "Online Alışveriş Platformu Kliksa.com", "Moda İkonu Çocuklar", "Çocuk Dostu Mekânlar", "Kliksa'da Karne Hediyesi", "Akıllı Telefonlarla Kanseri Önleyebilirsiniz", "LC Waikiki'den 23 Nisan'a Özel Kostüm Koleksiyonu" gibi başlıklar altında haberler yer almıştır. Ayrıca, yine söz konusu haberler incelendiğinde "en sevimli çocuk selfileri", "en komik baba-kız fotoğrafları", "anne ve babalarının kopyaları çocuklar", "kız çocukları için yaratıcı saç örgüsü modelleri", "yılın babası ödülünü alacak efsane babalar" gibi eğlendirmeye yönelik magazinel içerikli haberlere de rastlanmıştır.

Bunların dışında söz konusu haberler incelendiğinde dikkat çeken bir diğer husus da çocukların fiziksel olarak hasar görmüş fotoğraflarının site içinde açık ve net bir şekilde gösterilmiş olmasıdır. Fotoğraf kullanımında olduğu gibi haber başlıklarında da mağduriyete uğramış çocuğa acıma duygusunu arttırmak için aynı sansasyonel dil kullanılmıştır. (Örneğin: "Çocuğunu Fırına Attı", "Çamaşır Makinesine Annesi Tarafından Atılan Çocuk" gibi). Böylece istismara ya da

kötü muameleye maruz kalan çocuklar, haberlerde kullanılan dramatize edici dil yoluyla, bir defa daha medya tarafından yeniden istismara uğramaktadırlar.

Tablo 3. Milliyet Çocuk Haber Kategorileri

Kategori Adı	F(sıklık)	Geçerli Yüzde
Çocuk Sağlığı	20	%19,2
Okul ve Eğitim	5	%4,8
Mutlu ve İyi Çocuk Yetiştirme Yolları	4	%3,8
Tüketim ve Çocuk	8	%7,6
Olumsuz Olaylar	5	%4,8
Çocuklarla Baş etmenin Yolları	2	%1,9
Etkinlik, Festival, Yarışma	38	%36,5
Diğer	22	%21,1
Toplam	104	99,8 *

* %0,2'lik kısım Missing System(Kayıp Değer)'dir.

Milliyet.com.tr/PembeNar/aile/cocukhaber sitesi incelendiğinde, Tablo 3.'de görüleceği üzere, çocuklarla ilgili haber kategorileri sıralamasında, %36,5 ile etkinlik haberlerin birinci; %19,2 ile sağlık haberlerinin ikinci; %7,6 ile tüketime yönelik haberlerin üçüncü sırada yer aldıkları görülmektedir. Yine tabloya göre, okul ve eğitim kategorisiyle birlikte haberlerin %4,8'inin çocuklarla ilgili olumsuz haberlerden oluşması diğer bir ilgi çekici unsurdur. Olumsuz haberlerin oranı Hürriyet'inkine nazaran daha aşağıda olmakla birlikte olumsuz haberlerin geçerli yüzde oranı, okul ve eğitim haber kategorisiyle aynı oranda çıkmıştır. Başka bir deyişle, çocukların olumsuz olayların kahramanı olduğu haberlerin sayısı, çocuklara yönelik önemli konular arasında görülen "okul ve eğitim"le ilgili yapılan haberlerin sayısı birbirine eşittir. Yine Milliyet'te yer alan çocuk haber kategorileri incelendiğinde annelerin nasıl anne, çocukların da nasıl çocuk olacaklarını gösteren annelere yönelik, "mükemmel anne olma", "tavuk annelerden olma"; çocuklara yönelik "özgüvenli, başarılı" yani "mutlu" çocuk stereotiplerinin geliştirilmiş oldukları görülebilmektedir. Ayrıca, çocuklarla başa çıkabilmenin yollarını gösteren haberlere Milliyet'in haber sitesinde de rastlanmıştır. Bu haberlerde çocuklar sevimli, yaramaz, ama yola getirilmesi gereken taraf olarak tanımlanmıştır.

Özetle, ana-akım ulusal medyanın çocukla ilgili internet siteleri incelendiğinde Hürriyet ve Milliyet'in dışında bir ulusal basın kuruluşunun yeni medyada çocuklara yönelik bir haber mecrası bulunmamaktadır. Bununla birlikte, gerek Milliyet gerekse Hürriyet'in çocuklara ilişkin doğrudan bir haber sitesi olmamakla birlikte, aile kategorisi altında çocuk sayfası buldukları tespit edilmiştir. Çocuk sayfalarındaki haberlerin büyük bir çoğunluğu "çocuk sağlığı",

“okul, eğitim” ve “tüketime yönelik duyuru ve etkinlikler”den oluşmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu haber kategorileri aynı zamanda çocuk haberciliği denildiğinde hangi konuların çocuklara ilişkin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kategoriler, çocuk haberciliğine ilişkin ulusal basındaki haber klişelerini yansıtmakta ve yaygınlaştırmaktadır. Oysa çocuk haberleri denildiğinde çocuk sağlığı, eğitim veya tüketim dışında da çocukların kendi gündemleri olabileceği akla gelmektedir.

Yeni medyada incelenen ulusal medya kuruluşlarının internet sayfalarındaki çocuklara ilişkin haber kategorileri, geleneksel medyada çocuklara ilişkin haber kategorilerinden farklı değildir. Fakat yeni medyada çocuklara ilişkin habercilik yapan alternatif çocuk haber siteleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında, “Cicicee.com” sitesi diğer çocuk siteleri içinden çocuklara yönelik ciddi haber değeri taşıyan içerik üreten, okur kitlesi çocuk olan ve çocuk haberciliği iddiası taşıyan internet sitesi olması bakımından yeni medyada alternatif bir çocuk haberciliği örneği olarak incelemeye değer bulunmuştur. Turizm sektöründen gelen Tuğba Yazıcı tarafından, 2008 yılında kurulan ve finanse edilen “Cicicee Çocuk Deyince” haber sitesi, herhangi bir ulusal ya da uluslararası medya kuruluşuna bağlı olarak çalışmamaktadır. Sitenin yazı işleri editörü Ecem Öztürk sitenin kuruluş amacını; “Türkiye’de ebeveynlerin ve çocukların kaynak olarak kullanabileceği ve ücretsiz olarak yararlanabilecekleri içerikler üretmek” olarak ifade etmiştir.⁴ Sitenin logosu olan “Cicicee Çocuk Deyince” isminin çıkış noktası ise, “sevimli”ye işaret eden «cici» ve küçük çocukları güldürmek, eğlendirmek için kullanılan «ce-e”den gelmektedir. “Cicicee Çocuk Deyince” çocuk haber sitesinde çocuk haberleri, cicibebek, ana-baba okulu, cicipedia, çocuk kulübü, cicieetv, foto galeri, alışveriş, eğlence ve etkinlikler, kültür-sanat, medya yayın, eğitim, çocuk rehberi, çocuk mutfağı, sosyal medya ve yaz çiz kategorilerinden oluştuğu görülmüştür.

Sitenin çocuk kulübü, eğlence ve etkinlikler, kültür sanat, medya yayın, eğitim ve çocuk rehberi sayfalarında yer alan haberlerin eğlendirici ve öğretici nitelikte olmaları dikkat çekmektedir. Çocuk kulübü sayfasının içeriği resimli sözlük, el işi ve oyun hamuru, masallar, fıkralar, tekerlemeler, çocuk bilmeceleri, boyama sayfaları ve eğlenceli bilgiler kısımlarından oluşmaktadır. Eğlence ve etkinlikler sayfası çocuk etkinlikleri, çocuk yarışmaları, fuarlar, festivaller, çocuk partileri, çocukların katılabilecekleri kamplar ve etkinliklerden oluşmaktadır. Kültür sanat sayfası yine çocuklara yönelik olarak çocuk filmleri, çocuk tiyatrosu, müzik, fotoğraf yarışmaları, dünya çocuk şiirleri ve çocuklar için dans etkinliklerinden oluşan haberlerden meydana gelmektedir. Çocuk rehberi sayfası ise, çocuklara yönelik parti organizasyonları, çocuklara yönelik eğlence merkezleri, bilim merkezleri, çocuk kütüphaneleri hakkında bilgi veren içeriklerle hazırlanmıştır.

4 www.cicicee.com sitesiyle ilgili bu bilgiler sitenin yazı işleri editörü Ecem Öztürk ile 09 Mayıs 2016 tarihlerinde e-posta iletilişim aracılığıyla toplanmıştır.

Medya yayın kısmında, yeni çıkan çocuk kitapları ve dergileriyle ilgili bilgi verilirken, TV rehberinde ise yeni açılacak çocuk kanallarıyla ilgili duyurular yer almaktadır. "Cicicee Çocuk Deyince" internet sayfası incelendiğinde, diğer bazı çocuk portallarında olduğu gibi sayfa açıldığında reklam banner'ları gözükmemektedir. Sitenin tasarımında ve haberlerin sunumunda tüketime yönelik haberlerin ayrı kategoriler altında sunulması; çocuklara yönelik yapılan haber içeriklerine tüketime teşvik edici unsurların eklenmemesi çocuklara yönelik haber üretimi ve sunumu açısından alternatif bir habercilik anlayışı sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, "Cicicee.com" çocuk sitesi, Facebook, Twitter, Google, Pinterest, Instagram gibi sosyal medya hesaplarından da takip edilebilmektedir. Sitenin 503 çocuk üyesi bulunmaktadır. Çocukların siteye yazı, fotoğraf ve resimleri aracılığıyla katılabilmeleri için linkler verilmiştir. "Cicicee.com" çocuk haber sitesinin okuyucu kitlesini ise hem çocuklar hem de ebeveynler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, sitede hem çocuklar hem de ebeveynlere yönelik olarak hazırlanmış haberlere ulaşmak mümkündür. "Cicicee.com" sitesinin çocuk haberleri kategorisinde "gittik gördük" ve "röportaj" kısımları bulunmaktadır. Sitenin çocuk haberleri menüsünde yer alan kategorilerdeki 105 haber metni incelenmiştir.

Tablo 4. Cicicee Haber Kategorileri

Kategori Adı	F(sıklık)	Geçerli Yüzde
Çocuk Sağlığı	5	%4,7
Okul ve Eğitim	14	%13,3
Kültür Sanat	25	%23,8
Tüketim ve Çocuk	12	%11,4
Başarılı Çocuk Hikâyeleri	4	%3,8
Çocuk Eğitim ve Bilim Merkezleri	6	%5,7
Etkinlik, Festival, Yarışma	30	%28,5
Çocuklara yönelik Sosyal Sorumluluk Kampanyaları	9	%8,5
Toplam	105	99,7 *

* %0,3'lük kısım Missing System(Kayıp Değer)'dir.

"Cicicee Çocuk Deyince" haber sitesi incelendiğinde, Tablo 4'te görüleceği üzere, çocuklarla ilgili haber konuları sıralandığında en başta çocuklara yönelik etkinlik, festival ve yarışma kategorisinde haberlerin yapıldığı görülmektedir. Sitede, doğrudan çocuklara satış amacıyla olan haber/reklam türündeki haberlerden farklı olarak, çocuklara yönelik etkinlik, festival ve yarışma haberleri yer almaktadır. Bu bakımdan, sitede yer alan etkinlik, festival ve yarışma haberleri, firmaların çocukları ya da ebeveynleri tüketime çekme amacıyla başvurdukları haber/reklam türünden farklı bir haber kategorisi altında bulunmaktadır. İncelemeye alınan diğer

sitelerdeki haber kategorilerinden farklı olarak, çocuklara yönelik kültür-sanat, başarılı çocuk hikâyeleri, çocuk eğitim ve bilim merkezleri, çocuk haklarına yönelik sosyal sorumluluk kampanyaları gibi farklı haber kategorilerine de ulaşılmıştır. Tablo 4'e göre, çocuklara yönelik haberlerin %28,5'ini etkinlik, festival, yarışma kategorisi; %23,8'ini kültür-sanat; %13,5'ini okul ve eğitim, %11,4'ünü tüketim ve çocuk; %8,5'ini çocuklara yönelik sosyal sorumluluk kampanyaları; %5,7'sini çocuk eğitim ve bilim merkezleri; %4,7'sini çocuk sağlığı; %3,8'ini ise başarılı çocuk hikâyelerinin oluşturduğu söylenebilmektedir.

Haber kategorileri incelendiğinde kültür, sanat, yarışma ve etkinliklerin dışında çocuklara yönelik kütüphane ve bilim merkezlerini de tanıtan haberlere yer verilmesi "Cicicee Çocuk Deyince" sitesini diğer çocuk haber sitelerinden ayıran bir özelliktir. İncelemeye alınan diğer sitelerdeki çocuk haberleri içinde çocuklara yönelik kütüphane ve bilim merkezleriyle ilgili bilgi veren haberlere rastlanmamıştır. Sitede, çocuklara yönelik olarak kültür-sanat, bilim, yerel ve ulusal konularda bilgilendirici eğitici bilgiler ve köşeler gibi farklı içerikler yer almıştır. Bu konular aynı zamanda sağlık ve eğitim konuları dışındaki konularla da çocukların ilgilenebileceğini göstermiştir.

"Cicicee Çocuk Deyince" sitesindeki haber üretim sürecinde çocuklar bulunmamaktadır. Haberler yazı işleri ekibi ve editörler tarafından oluşturulmaktadır. Çocuklara yönelik haberlerin çoğunluğunu etkinlik ve duyuru haberleri oluşturduğu için çocuklara haber kaynağı olarak da başvurulmamıştır. Ancak, sitenin çocuklara yönelik haber türündeki içerik zenginliği ve çocukların görüşlerini yazabilecekleri bir forum kurulması bile "çocukların medyaya katılımı" açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilmektedir. Diğer taraftan, sitede "Haydi Cicicee'ye yaz. Fikrini sor ya da bilgi ver" kısmının yer alması, çocukların haber içeriğine interaktif bir şekilde katılabileceğini de sağlamaktadır.

Sonuç

Çocuk dostu bir medya ortamının oluşturulması, çocukların haklarını öncelikli olarak gözeten, onları her türlü istismar ve sömürüden koruyacak olan, çocukların da yetişkinler gibi kendi gündemleri olabileceğini kabul eden, çocuk katılımlı bir iletişim ortamının kurulmasına bağlıdır. Çocukları sadece hakları ihlal edildiğinde konu alan ya da gözeten habercilik anlayışı yerine çocukların gündemindeki konuları araştıran, bu konular hakkında çocukların fikirlerini ortaya koyan yeni bir medyaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan, çocuklara yönelik kurulan sitelerin sayısı kadar içeriklerinin de çocukları merkeze alan bir anlayışla üretilmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada incelemeye alınan internet sitelerinde öncelikle, hangi konuların çocukların öncelikli konuları arasında düşünüldüğü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çocukları konu alan ve çocuklara yönelik olarak hazırlanmış haber içerikleri karşılaştırmalı bir şekilde incelendiğinde, ulusal medyayı temsil eden internet

sitelerinde “çocuk sağlığı”, “okul ve eğitim”, “tüketim ve çocuk” kategorilerinde daha fazla haberin olduğu görülmüştür. Buna karşın alternatif bir mecra olarak ortaya çıkan çocuk siteleri içinde “Cicicee Çocuk Deyince” sitesi örneğinde, farklı haber kategorileri olduğu tespit edilmiştir. “Cicicee Çocuk Deyince” haber sitesinde ilk iki sırayı çocuklara yönelik “etkinlik” ve “kültür-sanat” haber kategorileri almıştır. İncelemeye alınan diğer iki ana-akım medyanın internet sitesindeki ilk sırayı alan “çocuk sağlığı” haber kategorisinin ise, “Cicicee.com” haber sitesinde aynı sıklıkta yer bulamadığı görülmüştür. Bu durum, çocuklara yönelik haberlerin sadece sağlık haberlerinden oluşması alışkanlığının da bozulabileceğini göstermektedir.

İnceleme için seçilen ana-akım medya sitelerinin ikisinde de çocuklar haber üretim sürecine katılmamışlardır. Çocuklara yönelik haberlerde özellikle de sağlık haberlerinde haberin kaynağı sağlık çalışanları ya da konuyla ilgili uzmanlar oluşmuştur. Çocukları ilgilendirdiği düşünülen konuların başında gelen “eğitim ve okul” haberlerinde bile çocukların yaşadıkları sorunlar hakkında fikirleri alınmamıştır. Çocuklara yönelik olduğu iddia edilen haberlerde “çocuklar bir birey” olarak kendilerini ilgilendiren konularda habere katılmamışlardır. Ulusal haber sitelerinde çocukların gündelik yaşamda karşılaştıkları “dikkat eksikliği”, “internet zorbalığı”, “okulda başarısızlık” gibi sorunlar genel başlıklar altında değerlendirilmiştir. Her çocuğun özelliklerinin ve deneyimlerinin farklı olabileceği dikkate alınmadan, uzman kişi tarafından genel soyut birkaç maddelik çözüm önerileri sunulmuştur. Bununla birlikte, çocuklara yönelik ulusal diğer iki siteye nazaran “Cicicee Çocuk Deyince” sitesinde çocuklara yönelik haberler her ne kadar çocuklar tarafından yapılmış olmasa da medya profesyonelleri tarafından hazırlanmıştır.

Diğer iki sitede hazırlanan haberlerin çoğu, “çocuk sağlığı” kategorisindeki haberlerin tamamı, işi haberle ilgili olmayan doktor, çocuk gelişim uzmanı, psikiyatrist gibi sağlık alanında çalışan kişilerce hazırlanmıştır. Çocuklara yönelik öncelikli konu Hürriyet’in ve Milliyet’in çocuk kategorisinde “çocuk sağlığı” olarak görülmüş çocuklar ancak sorunları kapsamında habere konu olabilmişlerdir. Yine geleneksel medyada görülen çocukların olumsuz durumları sebebiyle habere konu olabilmeye alışkanlığının, her iki ulusal haber sitesi açısından yeni medyada sürdürüldüğü söylenebilmektedir. “Cicicee.com”da yer alan bir diğer farklılık da çocukların olumsuz olaylarla değil başarı ve yetenekleriyle de haberlere konu olabilmeleridir.

Alternatif bir çocuk sitesi olarak alınan “Cicicee Çocuk Deyince” sayfasında yer alan haberler incelendiğinde ise, çocukları en çok yarışmalar, sempozyumlar, aktiviteler gibi etkinlik haberlerinin ilgilendirdiği düşünülmüştür. Ana-akım gazetelerin internet sayfaların-da yer alan çocuklara yönelik “etkinlik ve duyuru” haberleriyle “Cicicee Çocuk Deyince” haber sitesinde yer alan “etkinlik ve duyuru” haberlerinin veriliş şekli ve yeri itibarıyla birbirinden farklı oldukları görülmüştür. “Etkinlik ve duyuru” haberleri, Hürriyet ve Milliyet’in

çocuk kategorisi altında, reklam-haber karışımı bir dille ticari kaygılarla verilmiştir. Böylece, çocuklar ve anneler, çocuk haberleri başlığı altında tüketime fark ettirmeden yönlendirilmektedirler.

Oysa reklam ve haber karışımı türündeki haberler, "Cicicee.com" internet sitesinde "alışveriş" başlığı altında ayrı bir yere konularak haberde yer alan bilgilerin ticari reklam olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, reklam ve haber net bir şekilde ayrılırak; çocukların ve ailelerinin gizlenmiş reklam içeriğinden korunması sağlanmıştır. "Cicicee Çocuk Deyince" sitesinde öne çıkan diğer bir konu ise çocuk filmleri, çocuk tiyatrosu, müzik gibi başlıkları içeren kültür-sanat haberlerinin çoğunlukta olmasıdır. Kültür sanat, eğitim ve bilim merkezlerinin tanıtımı, çocuk festivalleri, fuarları, çocuklara yönelik medya yayın kısımları (kitap, dergi v.b.) çocukların gündemini sağlık ve eğitimden de başka konuların da belirleyebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, sitede çocukların kendilerini ifade edecekleri ve fikirlerini özgürce paylaşabilecekleri köşeler bulunmaktadır.

Özetle, çalışma kapsamında ele alınan siteler incelendiğinde, çocuk haberciliği açısından yeni medyanın ancak ana-akım yaygın medyadaki haber üretim ve sunum pratiklerini değiştirebilirse, alternatif bir mecra olabileceği sonucuna varılmıştır. Yeni medyanın çocuk dostu bir medya olabilmesi için çocukların haber sürecine dahil edildikleri, çocuklara sadece belli konularda değil kendilerini geliştirebilecekleri, bir şeyler öğrenebilecekleri konularda da farklı haber içeriği üretilen bir mecra olması gerekmektedir. "Cicicee Çocuk Deyince" sitesi, incelenen siteler içinde bu özelliklere sahip olması nedeniyle, yeni medyada alternatif çocuk haberciliği örneği sergilemektedir.

Alışlagelmiş çocuk haberleri kategorilerinin aksine Cicicee'nin çocuk portalında yer alan çocuklara yönelik haber kategorisindeki farklılık ve zenginlik çocuk dostu yeni bir medya konusundaki ümidi arttırmaktadır. Bununla birlikte, çocukları konu alan haberlerde, haber kaynağı olarak uzman kişilere başvurmak yerine çocukların görüşlere başvurulması; çocukları birey olarak haberin merkezine koyan bir yaklaşım tarzının benimsenmesi önemlidir. Ancak, geleneksel medyanın alışlagelmiş haber üretim pratikleri terk edilmedikçe; yeni medyada çocuklara yönelik açılan site sayısının artmasının bir şey ifade etmeyeceği unutulmamalıdır.

Kaynakça

Aile ve Politikalar Bakanlığı. Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017. Erişim 15 Nisan 2016, http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/54ad4cd6369dc5dac028bda2/ulusal_cocuk_haklari_strateji_belgesi_ve_eylem_plani.pdf.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2008). İnternet Kullanımı ve Aile. (S. Güneş, Haz.). Ankara: Dizgi Baskı.

Alankuş, S. (2007). Bia ve Hak Haberciliği Eğitim Çalışmaları Üzerine. Alankuş, S. (Ed.). Çocuk Odaklı Habercilik içinde (13-27). İstanbul: IPS İle İletişim Vakfı Yayınları.

Altuntaş, O. ve Altınova, H. H. (2015). Türkiye’de Risk Altındaki Çocukların Ana Akım Basında Temsili. *Ergonomi ve Rehabilitasyon Dergisi* 3(2), 59-70.

Ankara Barosu ve Gündem Çocuk Derneği, Uluslararası Çocuk Merkezi, Ankara Barosu ve Gündem Çocuk Derneği. (2008). *Hükümet dışı Kuruluşlar için Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Uygulanmasını İzleme ve Raporlama El Kitabı*. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık.

Aygün E. (2014). Yazılı Basında Otizm ve Otizmliler Çocukların Temsili. M. Gencil Bek, (Haz.), *Medya Çocukluk ve Gençlik içinde* (167-203). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

Cynthia, C. (1998). Children and the News. D. Lemiş, (Ed.), *The Routledge International Handbook of Children, Adolescents and Media* içinde (255-262). New York: Taylor & Francis.

Duran, R. (2011). Çocuk ve Medya: Çocuklarla Söyleşi Yaparken. M. Şirin, (Haz.). *Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı Anne, Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin* içinde (289-305). I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. Yayın Dizisi: 13. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Hosta, S. (2007). Unicef Çocuk Dostu Medya. S. Alankuş, (Haz.), *Çocuk Odaklı Habercilik* içinde (276-285). İstanbul: IPS İle İletişim Vakfı Yayınları.

Hasdemir A.T. (2014). Yeni Kuşak, Yeni Medya ve İletişim Hakları: Türkiye’den Bir Görünüm. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. Güz (39), 113-128.

İnceoğlu, Y. ve Akıner N. (2011). Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu: Çocuklarla İlgili İçerik Üretiminde Medya için Özdenetim. M. Şirin, (Haz.), *Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı Anne, Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin* içinde (111-141). I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. Yayın Dizisi: 13. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Karaaslan Aydoğdu, İ. (2013). Bilişim Dünyasında Çocuklar: İnternet ve Cep Telefonu Kullanımıyla Sosyal Medya Kullanımı. İ. Sarı ve M. Özdemir, (Ed.), *Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Serisi. Çocuk ve Bilişim* içinde (273-298). Polis Akademisi Suç Araştırmaları Merkezi. Ankara: Samer Bilimsel Yayınları.

Kelleci M. , Güler N. , Sezer H. ve Gölbaşı Z. (2009). Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Süresinin Cinsiyet ve Psikiyatrik Belirtiler ile İlişkisi. *TAF PrevMedBull* 3(8), 223-230.

Montgomery, K. C. (2000). Children’s Media Culture in the Millennium: Mapping the Dijital Landscape. *The Future of Children*, Autumn-Winter 10 (12), 145-167.

Ocak M.A. (2013). Türkiye’de İnternet Kullanım Trendleri. İ. Sarı ve M. Özdemir, (Ed.), Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Serisi, Çocuk ve Bilişim içinde (19-33). Polis Akademisi Suç Araştırmaları Merkezi. Ankara: Samer Bilimsel Yayınları.

Onat, Y. ve Akço, S. (2007). Çocuk Hakları ve Habercilik. S. Alankuş, (Haz.) Çocuk Odaklı Habercilik içinde (75-95). İstanbul: IPS İle İletişim Vakfı Yayınları.

Özer, M. (3 Haziran 2016). Bir Çocuk Ne İster? Hürriyet Aile Çocuk. Erişim 10 Haziran 2016, http://www.hurriyetaile.com/yazarlar/manolya-ozek/bir-cocuk-ne-ister_5985.html.

Pakkan, N. H. (2007). Risk Altındaki Çocuklar. Türkiye’de Çocuk Katılımlı Medyanın Gerekliği ve Radyonun Potansiyelleri. 4. *Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali&Kongresi*. Erişim 11 Nisan 2016, http://www.byegm.gov.tr/uploads/docs/Bildiriler_Kitabi_1cilt.pdf.

Sayılan, G. ve Çevirgen, N. (15 Ocak 2014). Yazılı Basında Çocuk Temsilleri: Bir Bekleme Salonu Olarak Çocukluk. Erişim 06 Mayıs 2016, <http://www.iletisimvediplomasi.com/yazili-basinda-cocuk-temsilleri-bir-bekleme-salonuolarak-cocukluk/#more-443>.

RTÜK. Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması. Erişim 9 Aralık 2016,

http://www.byegm.gov.tr/uploads/docs/RTU%CC%88K%EF%80%A2_Tu%CC%88rkiyede_C%CC%A7ocu_klar%C4%B1n_Medya_Kullanm_a_Al%C4%B1s%CC%A7kanl%C4%B1g%CC%86%C4%B1_Aras%CC%A7t%C4%B1_rmas%C4%B1_Eylu%CC%88l_2013.pdf.

Timisi, N. (2011). Medya’da Çocukları Koruyucu Önlemler. M. Şirin, (Haz.). *Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı Anne, Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin içinde* (141-163). I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. Yayın Dizisi: 13. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Tosun Erdoğan, G. (2007). Çocuklar ve Çocuk Hakları’nın Medya’da Temsili. . Alankuş, S. (Haz.), Çocuk Odaklı Habercilik. İstanbul: IPS İle İletişim Vakfı Yayınları.

Tosun Erdoğan, G. (2007). İnsan Hakları ve Medya. Alankuş, S. (Haz.), İnsan Hakları Haberciliği. İstanbul Metis Yayıncılık.

Ulusal Çocuk Hakları Belgesi ve Eylem Planı. Erişim 20 Nisan 2016, http://www.kdkcocuk.gov.tr/contents/files/YasalDuzenlemeler/Ulusal_cocuk_Haklari_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Planı.pdf.

Unicef (1998). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi Uygulama El Kitabı. Erişim 10 Nisan 2016, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Uygulama%20Elkitabı%20TR.pdf>.

Unicef (2007). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif Uygulama El Kitabı. Erişim 10 Nisan 2016, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf>.

Wartella, E. and Jennings N. A. (2003). Children and Computer Technology. *The Future of Children*, Autumn -Winter 2(10), 31-43.

Ziyalar N. ve Salihoğlu S. (2010). 2006 Yılında Cumhuriyet Hürriyet ve Zaman Gazetelerinde Çıkan Mađdur ve Şüpheli Konumundaki Çocuklara İlişkin Haberler. Erişim 17 Haziran, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/view/1019000010/pdf>.